

Fritidshemmet och dess viktiga uppdrag

2025-02-12

KUL Södertälje kommun

ann.pihlgren@igniteresearch.org

www.igniteresearch.org

Gott utgångsläge i många fritidshem

- 🌱 Omsorg, trygghet
- 🌱 Vila, rekreation och inkubation
- 🌱 Goda rutiner, lugna miljöer
 - 🌱 (Små grupper)
- 🌱 Välutrustade, ljusa och ändamålsenliga lokaler
 - 🌱 Förbättrat samarbete med skolans personal

Undervisning

jfr. Karin Lager (2020)

- 🍏 Övergivna fritidshem
- 🍏 Aktivitetsbaserade fritidshem
- 🍏 Gemenskapande fritidshem

Undervisning

- 🔥 Kort tid: 1-1,5 timme per dag
- 🔥 Intresseväckande och engagerande
 - 🔥 Bygger ofta på "eldsjälar"
- 🔥 Valbara aktiviteter
 - 🔥 Alla får inte del av innehållet
 - 🔥 Kan försvåra övergången till gemenskapande
- 🔥 Samtliga har tematiska projekt då och då men ingen som huvudidé

Bikupa

- 🍏 Vad stämmer på undervisningen i ditt fritidshem?

Ledning

- 🍏 Den starkaste särskiljande faktorn
- 🍏 Särskilt nära biträdande rektor och teamledare

Fritidshemmets unika uppdrag

- 🌱 Utgå från elevernas behov, intressen och erfarenheter
 - 🌱 Hur tar vi reda på dessa?
 - 🌱 Hur görs eleverna delaktiga?
- 🌱 Vila och rekreation
- 🌱 Meningsfull fritid
- 🌱 Utforskande, skapande och upptäckande
- 🌱 Grupporienterat

UNDERVISNING
Det du gör för att
åstadkomma
lärande

LÄRANDE
Det som sker i
eleven

Hur syns
undervisnings-
resultaten i
elevernas
lärande?

På vilket sätt
behöver
undervisningen
förändras?

Fritidshemmet ska

- 🍏 Utgå från elevernas intressen behov och erfarenheter

Planeringen på fritids

Elevens behov,
intressen och
erfarenheter

FRIPP –
Fritidspedagogisk
planering

Situationsstyrt
lärande – Fånga
lärandet i stunden

Läroplanens
syfte och
centrala
innehåll

Intressera
eleverna för
nya områden

LÄRANDE

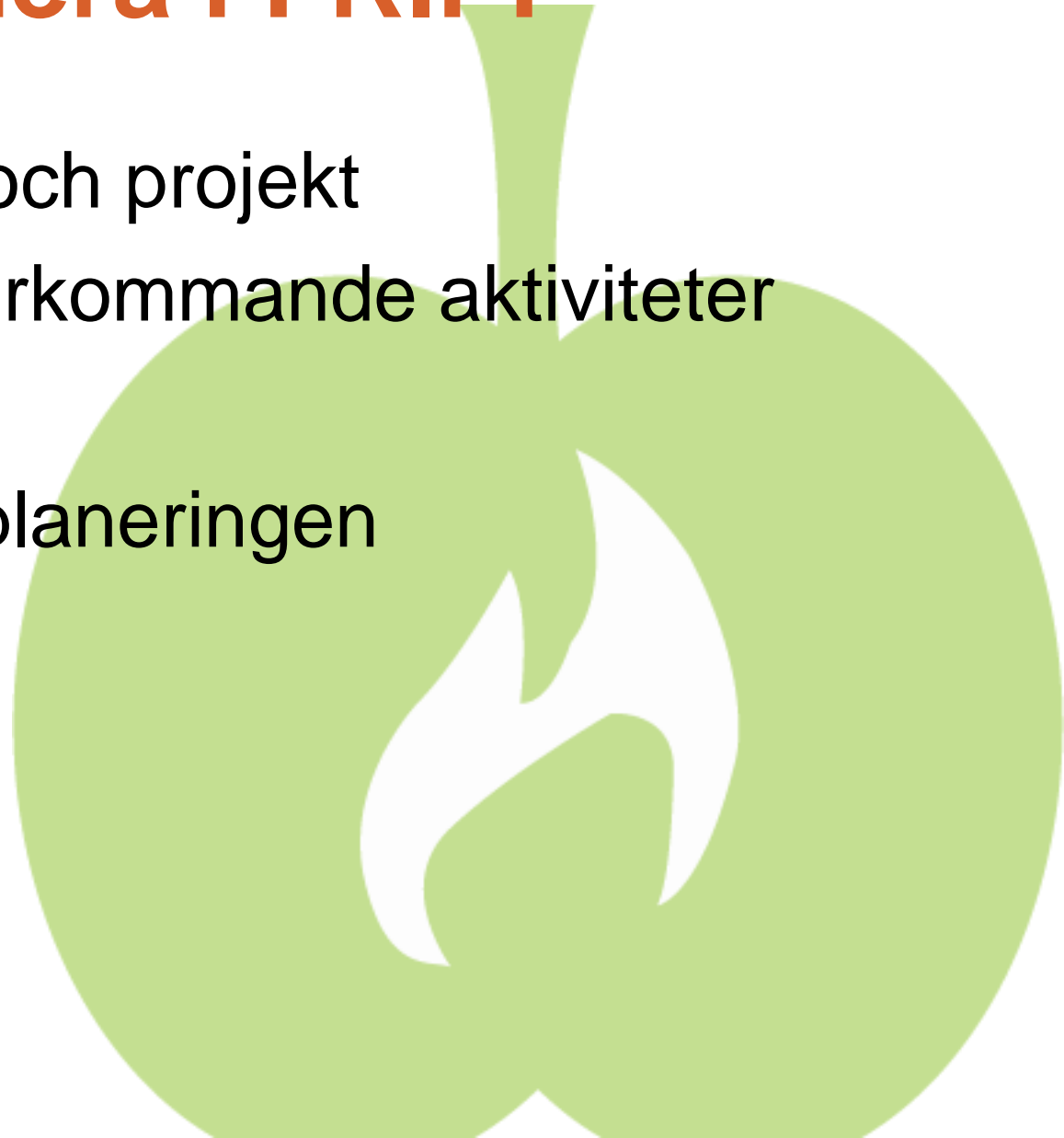
Fånga upp
elevernas
intressen

Fritidspedagogisk planering

- 🌱 Inventering: Elevernas intressen, erfarenheter och behov?
- 🌱 Mål: Vad ska eleverna lära sig?
- 🌱 Resultat: Hur vet vi att de lärde sig?
- 🌱 Genomförande: Vilka aktiviteter?

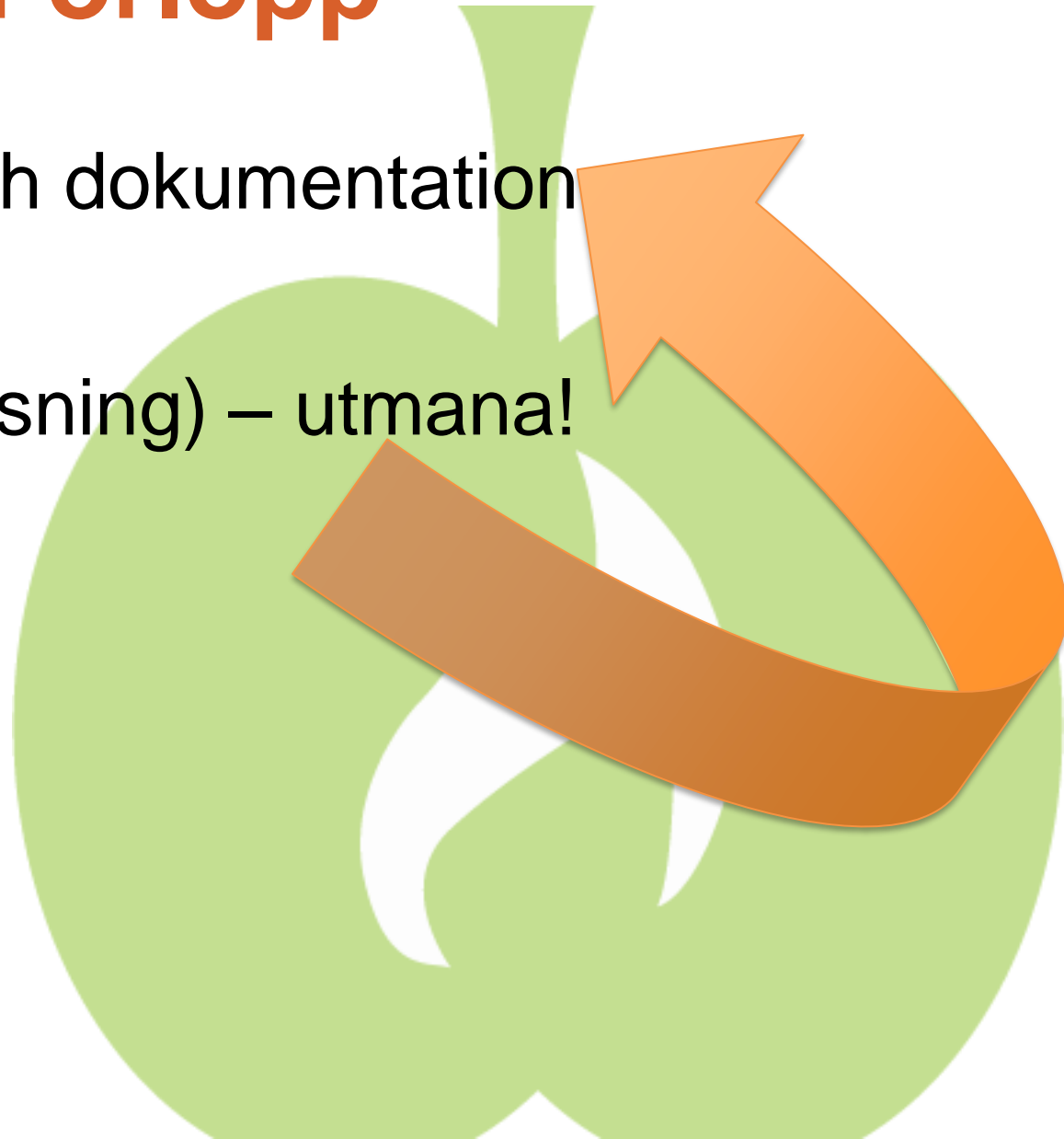
Planera i FRIPP

- 🍂 Längre teman och projekt
- 🍂 Rutiner och återkommande aktiviteter
- 🍂 Lägg till veckoplaneringen

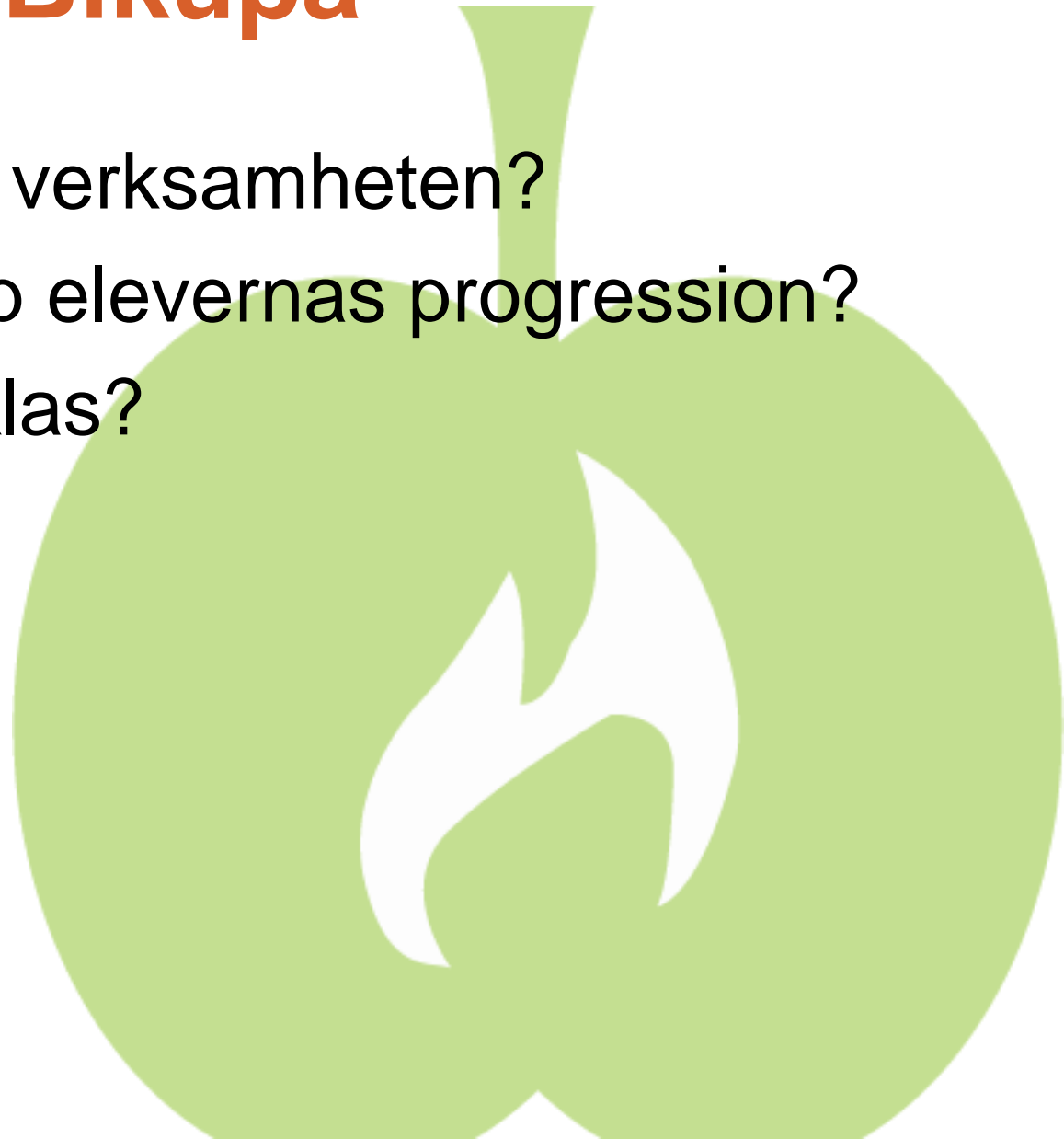
Förlopp

- 🌱 Observation och dokumentation
- 🌱 Analys
- 🌱 Aktion (undervisning) – utmana!

Bikupa

- 🌱 Hur planerar ni verksamheten?
- 🌱 Hur följer ni upp elevernas progression?
- 🌱 Vad kan utvecklas?

Tre starka motiv till språkutveckling

- 🌱 Språket bär tanken – lärande på alla områden
- 🌱 Social kompetens
- 🌱 Delta i demokratin

Vad är språkdidaktik?

- 🍏 Didaktik = undervisningslära
- 🍏 Språkdidaktik är ämnesdidaktik

Hur skiljer sig språkdidaktik på fritids från skolans?

- 🍏 Det kompletterande uppdraget
- 🍏 Det kompensatoriska uppdraget

Kompletterande uppdraget

- 🌱 Kunskaperna ska komma till liv
- 🌱 Tematiska projekt?

Kompensatoriska uppdraget

- 🍏 Välja själva – är det vad eleverna behöver lära?
- 🍏 Eller behöver de lära sig samverka?
- 🍏 Balansen mellan att välja själv och att få del av pedagogiska utmaningar

Exempel: Among us

- 🎮 Syfte: Hur kan jag utvecklas som spelare utan att bli lurad på nätet?
- 🎮 Mål: Lgr 11, s. 24.
- 🎮 "Samtala, lyssna, ställa frågor samt framföra egna tankar, åsikter och argument om olika områden, till exempel etiska frågor och vardagliga händelser.
- 🎮 Digitala verktyg och medier för kommunikation.
- 🎮 Säker och ansvarsfull kommunikation, även i digitala sammanhang.
- 🎮 Normer och regler i elevernas vardag, till exempel i lekar och spel, och varför regler kan behövas."
- 🎮 Utvärdering: Observationer utifrån:
 - 🎮 Samtalskompetens
 - 🎮 Säkert och ansvarsfullt spel
 - 🎮 Konfliktlösning
- 🎮 Aktiviteter: Se nästa bild

Crew members

Imposter

Aktiviteter Among us

- 🍄 Personalen deltog och observerade i spel och lekar
 - 🍄 Coachade i situationer som uppkom
 - 🍄 Förtydligande av regler och uppträdandekoder
 - 🍄 Strategier som crew members och imposter
- 🍄 Spelveckan för alla på fritids
 - 🍄 Chatträffarna hölls analogt:
 - 🍄 Diskussioner om villkor, källkritik mm.

Språket utvecklas i samspel

- 🍏 Först tillsammans, därefter integrerat i eleven
- 🍏 Enbart prata eller läsa högt ger ringa resultat

Språkdidaktik på fritidshemmet

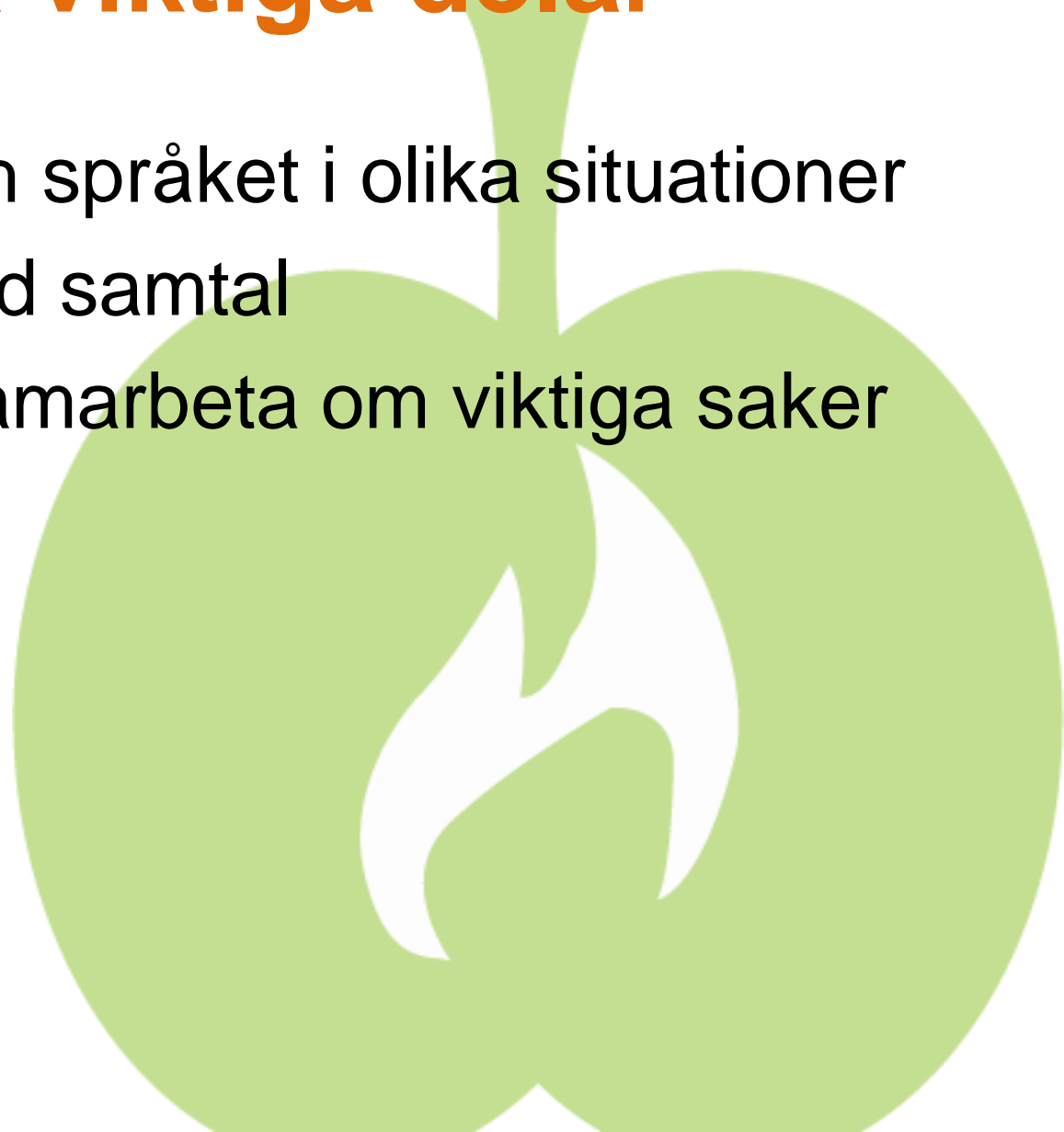
- ❁ Samtala, lyssna, ställa frågor samt framföra egna tankar, åsikter och argument om olika områden, till exempel etiska frågor och vardagliga händelser.
- ❁ Samtala om olika typer av texter.
- ❁ Digitala verktyg och medier för kommunikation.
- ❁ Säker och ansvarsfull kommunikation, även i digitala sammanhang.
- ❁ Ord och begrepp som uttrycker behov, känslor, kunskaper och åsikter. Hur ord och yttranden kan uppfattas av och påverka en själv och andra.

Språkutveckling på de flesta ställen

- 🌱 Sker under skoltid, fritidshemspersonalen deltar
- 🌱 Få aktiviteter under eftermiddag
- 🌱 Liten kunskap, stor osäkerhet
- 🌱 Alla har något gott exempel på språkutvecklande arbete
- 🌱 Låg grad av kooperativa, samarbetande arbetsformer
- 🌱 Låg grad av elevernas inflytande, utöver det egna valet

Några viktiga delar

- 🌱 Ordförrådet och språket i olika situationer
- 🌱 Högläsning med samtal
- 🌱 Samtala och samarbeta om viktiga saker

Bikupa

- 🍏 Vilka delar arbetar ni redan med?
- 🍏 Vad kan behöva förstärkas?

Varför ska just du läsa?

- 🍏 Astrid Lindgrens berättelser finns som film, liksom Kalle och chokladfabriken...
- 🍏 Vikten av närhet, inlevelse och samhörighet
- 🍏 Välkända vuxna som avläser och lyssnar in, förklarar och skapar trygghet och mod att ta sig an problem och utmaningar i fantasin

Resan till Ugri-La-Brek

Ingenstans i hela lägenheten
sitter Morfar och tippar
Sängen är tom och stolen är tom
och toaletten är tom och skafferiet är tomt
och hallen är tom och kylskåpet är tomt
för nu har Morfar blivit bortrövad och är i ett annat
land
och jobbar i ett träsk
och har inte med sig glasögonen

Och Mamma vill inget säga

Och Pappa vet ingenting

nt

Samma bok i olika läsningar

- 🔥 Bildpromenad – vad tror vi ska hända?
- 🔥 Läsning med några lässtopp – frågor som synliggör innehållet, begreppen
- 🔥 Performativ läsning
- 🔥 Läsning med samtal om några analysfrågor
- 🔥 Läsning med ”jag undrar-frågor” (Chambers) och med skapande bearbetning

Tematiska projekt

- 🌱 Uppleva helheten - autentiska
- 🌱 Samarbeta i lärgemenskap
- 🌱 Längre tid – möta lärandeobjektet på flera sätt
- 🌱 Påverka och utveckla
- 🌱 Utveckla språket:
 - 🌱 Begrepp
 - 🌱 Högläsning
 - 🌱 Samarbete

Utvecklingsmaterial på nätet

www.nacka.se

 Kommer inom kort!

Innehåll

Så här kan du använda materialet!	3
1. Förbereda för kollegialt lärande	4
2. Inventera nuläget	7
3. Göra verkstad av läroplanen	9
4. Planera i FRIPP	17
5. Följa progressionen	27
6. Med siktet mot gemenskapande fritidshem	
7. Arbeta med tematiska projekt som helhetsidé	
8. Planera för tematiska projekt över året	
9. Aktiviteternas flöde	
10. Undervisningens 'tricks of the trade'	
11. Elevernas fritidshem	
12. Utgå från elevernas intressen, behov och initiativ	
13. Inkludera eleverna i verksamhetens planering, genomförande och ansvar	
14. Kooperativt lärande	
15. Språkutveckling på fritidshem	
16. Språkutvecklande miljö	
17. Ordförrådet	
18. Högläsning	
19. Uppmuntra föräldrarna att läsa och samtala med eleven	
20. Ställa utvecklande frågor	
21. Fler kollegiala arbetsformer	

Kollegialt lärande för fritidshemspersonal

Goda exempel från Nacka fritidshem och andra

Bikupa

🍏 Vad kan vi börja med redan imorgon?

Diskutera med varandra efter föreläsningen

- 🌱 Vilken typ av fritidshem är ert:
 - 🌱 Övergivet?
 - 🌱 Aktivitetsbaserat?
 - 🌱 Gemenskapande?
- 🌱 Vad är nästa steg?
- 🌱 Hur medvetet arbetar ni med språket idag?
 - 🌱 På fritidshemmet?
 - 🌱 På rasterna?
 - 🌱 I samverkan med grundskolan och F-klassen?
- 🌱 Vad är nästa steg?
- 🌱 Vilka fördelar har ett språkarbete på fritidshemmet?
 - 🌱 Vilka risker behöver vi undvika?